

Wat doet Belledaal

Belledaal is de heemkundige vereniging in Affligem en werd opgericht op 27 april 1984. Zij richt zich tot wie meer wil weten over de plaatselijke geschiedenis, tot iedereen die oog heeft voor het waardevolle in onze gemeente en wie zich wil inzetten voor het behoud daarvan. Ook wie zijn kwartierstaat, stamboom of familiegeschiedenis wil maken kan terecht bij Belledaal voor advies, evenals de jeugd die op zoek is naar documentatie en informatie voor jaar- of eindwerk over een plaatselijk historisch onderwerp.

Belledaal zet zich in voor het bekendmaken, het behoud en de valorisatie van het cultuurpatrimonium in de gemeente; organiseert daarvoor uitstappen, geleide wandelingen en bezoeken, tentoonstellingen, lezingen; werkt jaarlijks mee aan de Open Monumentendag Vlaanderen, ...

Uit de jaarboeken van Belledaal

Belledaal publiceerde al 18 jaarboeken met zo'n 140 artikels van 65 auteurs. Al die artikels handelen over de geschiedenis van Essene, Hekelgem, Teralfene en de abdij Affligem

Om u een idee te geven van de verscheidenheid van de inhoud van de jaarboeken geven wij hierna een aantal representatieve deeltjes uit gepubliceerde artikels.

Uit Essene werd de geschiedenis van de fanfare 'Pro Deo et Patria' geschreven. René Mertens verwoordde dit zo in het jaarboek 1986:

"Op 9 juli 1876 had er in Essene een groot festival plaats. 'Een festival waarin de maatschappij voor 150 frank zal bijdragen, eene dergelijke som zal aan de gemeente gevraagd worden en het tekort zal bij inschrijving verzameld worden'. De toelage van 150 frank werd toegestaan. In de beslissing van het gemeentebestuur lezen we: 'dat deze maatschappij steeds heeft bewezen dat haar bijzondere doel is: de ontwikkeling en beschaving te brengen aan de werkende klasse der gemeente'. Het was een der luisterrijkste feesten die ooit in Essene plaatsgrepen. Volgende verenigingen namen er aan deel: de harmonie van Asse en van Hekelgem, de koorgenootschappen van Pamel en van Asse, de fanfaren van Lot, Wambeek, Pamel, Ternat, Erembodegem, Gooik, Sint-Martens-Lennik, Schepdaal, Borchtlombeek, Moorsel, Liedekerke, Meldert en Sint-Katherina-Lombeek. Het was een heerlijk zomerweer en er was een massa volk in Essene".

Boven het hoofdaltaar in de kerk van O.-L.-Vrouw-Bezoeking te Essene prijkt een schilderij dat toegeschreven wordt aan schilder Theodoor Van Thulden. Het stelt 'De Kruisafdoening' voor. In het jaarboek 1991 vertelt Rik De Bolle daarover het volgende:

"Van Thulden schilderde grote decoratieve werken van godsdienstige aard of naar mythologische motieven. Volgens pastoor Horemans werd dit werk 'voor geschenk gegeven aan de kerk door mijnheer Henri Van Hoorde te Brussel in 1850'. De waarde werd toen geschat op 3000 frank... Rubens omringt zich met meerdere gerenomeerde kunstenaars zoals Jordaens, De Monper, Jan Wildens, Theodoor Van Thulden, in één woord al de groten van de 17e eeuwse school. Zo staat vast dat Van Thulden, buiten eigen werk, vooral de figuren schilderde van Joos De Monper, Jan Wildens en Frans Snijders. Deze figuren zijn goed herkenbaar... Op 24 juli 1635 huwde hij met Maria Van Balen, dochter van schilder Hendrik Van Balen (de Oude) en tevens petekind van Rubens. Ze kregen in 1637 een dochter Maria... Rond de jaren 1640 krijgt hij te kampen met financiële moeilijkheden, zodat hij tenslotte rond 1643 verplicht was, gans geruïneerd de Scheldestad te verlaten en zich in Parijs te vestigen in het huis van zijn tante Lambertine... Begin der zestiger jaren keert hij naar Antwerpen terug en is een van de beste medewerkers van Rubens... Vele van zijn doeken zijn een voorbeeld van zwierige allegorieën die hij tijdens zijn latere tijd met veel gemak uitvoerde en waarin de stijl van Rubens onuitwisbaar blijft... Toch herkent men gemakkelijk Van Thuldens werk aan het omfloerste effect der gezamenlijke kleuren en de zachte sentimentaliteit."

Een merkwaardige voormalige hoeve in Essene is het Ankerhof. In het jaarboek 1994 vertelt René Mertens over de bewoners en de activiteiten die er ontplooid werden:

"Het Ankerhof werd en wordt nog steeds door de familie Wambacq bewoond. Het is een voornaam geslacht dat waarschijnlijk afkomstig is uit het Groot-Hertogdom Luxemburg, en wel van de plaats

Weiss-Wampach... In 1809 waren er te Essene twee brouwerijen, deze van het Ankerhof en de andere van Bastaerts... In het memorieboek van Joanna De Bast, echtgenote van Michiel Wambacq, 'begost den 8te mey 1668' lezen we dat bij het huwelijk van een dochter een aantal tonnen bier gedronken werd 'voortkomend uit de eigen brouwerij'. Ook het loon van de brouwersgasten staat erin vermeld... In 1847 was de brouwerij een groot bedrijf en wel de grootste uit de streek. Ze leverde bier en likeur aan de meeste herbergen, niet alleen te Essene maar in veel andere gemeenten. Vele arbeiders vonden er werk en deelden in het succes van de brouwerij... Met de opkomst van de stoom werd alcohol meer en meer een industrieel product... In 1854 deed J.-B. Wambacq, stoker-brouwer en landbouwer, een aanvraag bij het gemeentebestuur 'à pouvoir placer une chaudière à vapeur, servant à force motrice pour opérer les travaux distillateurs d'un produit de vingt hectolitres, matière brute par 24 heures'... De stokerij werd totaal vernieuwd en voorzag in alle eisen voor de veiligheid van de geburen en voor de gezondheid van de werklieden".

Van Doment, de andere kant van Essene, die doorloopt tot in Meldert, werd in het jaarboek 1998 een artikel gepubliceerd van de hand van Erik Wauters. Het heeft als titel 'Ten Walle, een middeleeuwse motte en leengoed van de abdij van Affligem te Doment'. Van 'Ten Walle' herinnert niets in het landschap nog aan dit eertijds ongetwijfeld aanzienlijk hof:

"Vooraleer Doment verdeeld werd onder de parochies Meldert en Essene, was het reeds in de elfde eeuw een belangrijke zelfstandige kern, bekend om zijn steenpoelersbedrijf. Niet alleen economisch, maar ook strategisch was het gunstig gelegen, in de nabijheid van de weg Brussel – Asse – Aalst. Al zeer vroeg bevond zich hier dan ook een villa, dit wil zeggen een voornaam hof, in het bezit van het geslacht 'de Thidamont' van Doment. Dit hof, waaraan volgens historicus J. Verbesselt een motte was verbonden, die omstreeks 1100 toebehoorde aan Thidboldus de Thidamont, werd samen met de twee mottes van Hekelgem door graaf Hendrik van Leuven aan de abdij van Affligem geschonken. Deze schenking aan de monniken-ridders dateert van voor 1106 en moet gezien worden als een militair-politieke zet van de graaf (latere hertogen van Brabant) in een met Vlaanderen betwist grensgebied... Het goed 'Ten Walle' wordt voor het eerst vermeld in het oudst bewaarde leenboek van de abdij van Affligem, dat lenen bevat met hun verhef vanaf omstreeks 1390. Daaruit blijkt dat het goed op het einde van de veertiende eeuw in bezit was van Jan de Coc van Heilborre... Op 19 juli 1474 verwierf Guillis Moyensoen de leengoederen van Anne Steppe: het goed 'Ten Walle', groot zes dagwand... In 1727 vermeldt het kaartenboek van Meldert zekere Jan Baptist Robijns als eigenaar van het perceel... Dank zij dit document kennen we ook de exacte ligging: precies op het kruispunt van de Meetersbeek en de Abdijstraat."

De hedendaagse geschiedenis van Essene, met name de Sint-Antoniusvieringen, zijn het onderwerp van een artikel dat Rik De Bolle in het jaarboek 1997 publiceerde:

"De viering van Sint-Antonius ging stilaan achteruit om bijna volledig te verdwijnen rond 1940... In 1968 staken enkele kerkzangers de koppen bijeen en werd de beslissing genomen om het feest van de heilige in ere te herstellen... Met de toelating en goedkeuring van Z.E.H Pastoor zullen we met Sint-Antoniuskermis op zondag 19 januari 1969, terug aanknopen met een oude folkloristische gewoonte welke hier reeds sedert vele jaren stop gezet werd... De eerste poging om de verering van Sint-Antonius te doen herleven sloeg in. De mensen kwamen horen en zien en vonden dat het goed was... In 1974 werd overgegaan tot de oprichting van een Sint-Antoniusgilde die zich tot doel stelt: om in de komende jaren de nodige fondsen te vinden ten einde een beeld van Sint-Antonius te kunnen plaatsen op het dorpsplein. Op 22 januari 1978 had reeds de officiële inhuldiging van dit beeld plaats... Naar jaarlijkse traditie wordt in Essene Sint-Antonius gevierd... Dikwijls vragen wij ons af waarom deze viering die steeds volgens hetzelfde stramien doorgaat en nooit echt iets nieuws brengt, toch telkens zo veel volk op de been brengt... Na zoveel uitgaven denken wij het antwoord te kennen: hier bij ons -de Gilde – wordt nog concreet iets gedaan aan het waarderen van eigen eeuwenoude tradities met de klemtoon op het 'beewegen'. Men komt nog om te offeren en de gunst en zegen af smeken van onze patroonheilige."

Als grootste van de drie deelgemeenten was Hekelgem geregeld het onderwerp in diverse artikels. Over het dorp en haar burgemeester Jozef De Doncker (1780-1831) werd in het jaarboek 2001 een artikel uit 1961 van Remi De Schrijver gepubliceerd:

"Onder de verdienstelijke personen uit de dorpsgeschiedenis van Hekelgem in het begin van de 19de eeuw verdient burgemeester Jozef De Doncker een ereplaats. Lang was hij nochtans totaal vergeten en

zelfs zijn hedendagse afstammelingen hebben nooit over hem horen spreken noch zijn bestaan vermoed...Hij werd geboren te Teralfene op 24 februari 1780...en begon zijn loopbaan als landmeter, zoals zijn vader. Er was toen niet weinig werk in de streek van Affligem, na de verkoop van de onteigende kloostergoederen, die verkaveld en voortverkocht werden. Van 1807 tot 1811 vinden we Jozef De Doncker als maire van Essene. Voor zijn beroep schreef hij "maire d'Hekelgem et Esschene". Hij diende dus onder drie tijdperken van onze nationale geschiedenis het Franse Keizerrijk, gedurende gans onze vereniging met Holland en een jaar onder het onafhankelijk België. Op 19 juli 1831 was Leopold I op doortocht naar de hoofdstad, waar hij een paar dagen later als onze eerste koning zou ingehuldigd worden. Te Hekelgem waar de nieuwe vorst de eerste stap op Brabants grondgebied zou zetten, wachtte hem een waardige ontvangst. Al de huizen langs de grote steenweg waren netjes versierd... De plaatselijke overheden hadden reeds, omringd door gans de bevolking en ontelbare nieuwsgierigen, in de voormiddag postgevat om de koning toe te juichen. De stoet werd op de middag verwacht, doch hij had reeds zoveel vertraging dat het reeds rond vijf uur in de namiddag was dat hij Aalst verliet. Dit zou noodlottig worden voor burgemeester De Doncker. Sedert enige tijd was hij ziekelijk, maar hij had er toch aan gehouden de nieuwe koning te verwelkomen aan de grens van zijn gemeente..."

Een andere bijdrage over een illustre persoon uit Hekelgem staat in het jaarboek 2000. Het handelt over Franciscus Van Lierde, de man naar wie het rusthuis in Hekelgem werd genoemd:

"Gedurende bijna vijftig jaar leefde priester oratoriaan Johannes Franciscus Van Lierde op Nordstrand... Hij werd geboren te Hekelgem op 7 november 1808 als derde kind in het gezin van molenaar Peter Jacob Van Lierde en Carolina Plas... In oktober 1836 vertrok Van Lierde naar Nordstrand, een Noordfries Waddeneiland in de Noordzee. Vol ijver en met oprechte vroomheid toog de jonge pastoor Van Lierde aan het werk. Hij had er niet alleen de zielzorg over de katholieken, binnen een gemeenschap met ook niet-roomse kristenen, hij kreeg bovendien de last op zich – of meende die op zich te moeten nemen – de eigendommen van het oratorium te laten renderen... Maar onder druk van de heersende toestanden en omstandigheden geraakte hij later verstrikt in situaties die zijn hele verdere leven zouden bepalen...Bij zijn indiensttreding waren de oratoriumeigendommen door verwaarlozing, slecht beheer en andere omstandigheden met schulden belast. Door zijn kundig beleid slaagde Van Lierde er niet alleen in die schulden af te betalen, maar bovendien van het landbouwbedrijf op "Herrendeich" een der winstgevendste van Nordstrand te maken... Nu beheert Van Lierde sinds 10 jaar de eigendommen van het oratorium op Nordstrand en dat is een taak die van die aard is dat ze iemand volledig in beslag neemt... Van Lierde is nu een boer, land en ossen houden zijn gedachten bezig van s'morgens tot s'avonds. Hoe hij winst kan maken en sparen is zijn enig doel... Uit de inventaris van de nalatenschap van Van Lierde zoals opgemaakt door de executeur-testamentair Cornelius Guttbier, postmeester van Nordstrand, blijkt een vermogen van 577.265,19 mark!"

Nog een persoon die bij menig Hekelgemenaar in het geheugen is gegrift, is Albert De Vogelee, pastoor aldaar vanaf 1959. Koster, Frans Moortgat beschrijft hem in het jaarboek 1998 met de volgende woorden:

"Albert De Vogelee werd geboren te Halle op 21 oktober 1915...Hij kwam als opvolger van pastoor Leyssens in 1959 in Hekelgem terecht. Hij werd er plechtig en feestelijk aangesteld op 10 oktober. Wie had kunnen voorzien dat hij wellicht de laatste residerende pastoor van Hekelgem zou zijn in de lange rij parochiepriesters die hem is voorgedaan...De sacristie onderging een ware gedaanteverandering. Louis Vermoesen, de onvolprezen degelijke meubelkunstenaar, plaatste rondom de muren een fraaie houten lambrisering met de door mij gespaarde oude eiken planken... Na het concilie van 1962 moest er een nieuw altaar komen. Ook dat werd gemaakt door Louis Vermoesen, maar ook een koorzetel, twee stoelen en een bank voor de misdienaars, alles in oerdegelijke nieuwe eik... Vergeten wij niet dat ondertussen het patronaatsgebouw met de hulp van talrijke belangloze medewerkers werd opgetrokken met als gevolg, de jarenlange beruchte en beroemde visfeesten, om de schulden af te betalen... In 1976 kwam het ernstige, grote werk... de uitgebreide herstelling van de kerk...De kroon op dat werk was het prachtig gesmeed torenkruis, met erbovenop de onmisbare, met bladgoud beklede haan, vakkundig gesmeed door de vermaarde Hekelgemse kunstsmed, Herman D'Haese. Tot verwondering van de werklieden is de pastoor dit kruis bovenop de toren gaan besprenkelen met wijwater en heeft het daar gezegend, opdat het de kerk van Hekelgem zou beschermen en behoeden."

Nog een boeiende Hekelgemse historie staat te lezen in het jaarboek 1993. Zij is van de hand van Henri Roseleth. Die leefde van 1859 tot 1939 en was stichter-voorzitter van de fanfare 'De Katholieke Gilde' en burgemeester van Hekelgem. Hij schreef het volgende over de galg op de Boekhoutberg:

“Wanneer de heren van Asse, met nog enige andere edele familiën, het voorrecht bekomen hadden, de voor hunne schepenbanken uitgesproken doodvonnissen zelf uit te voeren, verkozen zij de galgberg van Boekhout voor deze halsrechtingen. Wij vinden dat reeds ten jare 1409 zekere Cornelius Hautick, die door de vierschaar van Asse ter dood veroordeeld was, op Boekhoutberg gehalsrecht werd... Ten jare 1456 werd een moordenaar met name Hendrik Vervoert van Wesemael, op de gerechtplaats van Boekhout geradbraakt, na eerst van Asse tot Hekelgem gesleept te zijn geweest, voor drijdubbele moord en diefstal, “daer hij leet sonder peynen dat hij vermoort hadde bij Wesemale een wijf en die haere dochter ende noch dat hij vermoort hadde eenen Meysman aen de poorte van Loeven daer om gesleept van Asse en op een rat geset tot Hekelgem”... Het hout van de galg werd omtrent 1794, na de invoering van de guillotine, openbaarlijk te koop gesteld. Na herhaalde oproepingen werd eindelijk een inwoner van Hekelgem gevonden die zich de verscheidene stukken van dit akelig moordtuig aanschafte om ze te gebruiken als houtwerk van zijn hopast. De vroegere standplaats van het schavot van Boekhoutberg tekent zich ten huidige dage nog duidelijk af. Zelf bestaan nog enige van de eeuwenoude beuken die eertijds in kring de galgendries omringden.”

In het jaarboek 1988 beschreef Leo De Rijck, Treezens Sus, stroper en volksfiguur uit Hekelgem, met de volgende woorden:

“Ernest Claes had het over ‘Wannes Raps’, Ben Putteman over zijn ‘Pee Klak’, maar in Hekelgem heeft men het over Treezens Sus als folkloristische dorpsfiguur en doorwinterde stroper... Sus was dus ’n gevreesde wildstroper en ’ne grote plantrekker, vertelt ons Kamiel, want ik heb hem nooit weten werken, maar wel veel op café gezien. In ’t begin van de maand trok Sus invaliditeitssteun en pensioen. Sus was inderdaad invalide aan zijn hand, van den oorlog 14-18. Sommige kwatongen beweren dat Sus zelf in zijn hand zou geschoten hebben, uit schrik om naar ’t front te gaan. Dat is waarschijnlijk niet waar, want Sus was ’ne goeie vaderlander. Hij leefde er liever voor dan ervoor te sterven... Bij Delle van ’t Gareel stond hij ook op de poef en als hij daar eens langs kwam riep ze: ‘Sus heb je op mij al eens gepeinsd?’. ‘Alle dagen Delle’, was zijn antwoord... In het jaar 1960 op Goede Vrijdag en precies om 3 uur in de ouderdom van 71 jaar gaf dit merkwaardige volkspersonage de geest in ’t hospitaal te Aalst.”

Naar aanleiding van de 200ste verjaardag van de Brabantse Omwenteling schreef pater Joris Spanhove van het klooster van Walfergem in het jaarboek van 1989-90 een bijdrage over de vrijwilligers van Hekelgem in deze oorlog. De vlag van deze Hekelgemse vrijwilligers hangt zelfs in het militair museum in Brussel:

“De regimenten van Hekelgem en Essene, begeleid door hun onderpastoors Boelpaep en Bruylants hadden op 31 augustus mis gehoord op de abdij van Affligem en met de zegen van de proost, Beda Regaus, kwamen ze op 1 september naar Asse. De meierij had zijn manschappen uitgerust. Ze beschikten over ‘fusieken’, men droeg de kokarde van Brabant op de borst, meerderen waren uitgedost met kleurrijke uniformen... Het werd een kleurloze en klankloze optocht. Boven de hoofden wapperden de vlaggen van Asse en Hekelgem. De trommel van tamboer Frans Van de Voorde van Asse regelde de stap... Op 22 september 1789 kwamen ze bij Neuville oog in oog te staan met de Oostenrijkse strijdkrachten. Een ervaren, gedrild Oostenrijks leger van 8000 man, strategisch flink geleid, ving onze patriotten op. De onervaren, militair ongeoefende vrijwilligers begeleid door goedbezielde maar strategisch onbekwame bevelhebbers, leden hier een zware nederlaag. Een ooggetuige verhaalt dat bij het eerste kanonschot heel wat manschappen zich lieten ter aarde vallen en de benen namen.”

In het uiterste Noorden van het grondgebied van Hekelgem en voor een deel op het terrein van de buurgemeente Meldert ligt de Sint-Pieter-en-Paulusabdij Affligem. Deze benedictijnenabdij met haar rijke verleden is geregeld het onderwerp van artikels geweest, zo o.m. in het jaarboek 2002 waarin Dom Wilfried Verleyen een korte geschiedenis schrijft:

“Affligem was de ‘Primaria Brabantiae’, de voornaamste abdij van het hertogdom Braban. Vijf leden van het hertogelijk geslacht kregen er hun laatste rustplaats. Hier ook werd in vreedstijd de banier van het hertogdom bewaard. In de 15de eeuw verkregen de abten die sinds 1370 gemijterd waren, het primaat in de staten van Brabant. In de 14de eeuw was Affligem met 62 kloosters in binnen- en

buitenland door een gebedsgemeenschap verbonden, o.a. met de Sint-augustinusabdij van Canterbury. Geestelijken en leken, edellieden en burgers wedijverden als weldoeners van de abdij. In 1426 telde de abdij 242 jaargetijden. Affligem was een Cluny in het klein. Tweemaal werd de abdij echter verwoest in de oorlogen tussen Vlaanderen en Brabant in de 14de eeuw. De kloostertucht verslapte tijdens de ballingschap van de monniken in hun refugie te Brussel en het Westers schisma bracht ook verdeeldheid in de communiteit, hoewel de abt trouw bleef aan Rome...”

Dom Wilfried is een schrijver die heel regelmatig terugkomt bij de medewerkers aan de jaarboeken. Hij is immers doctor in de historische wetenschappen en de historicus van de abdij. In het jaarboek 1986 schreef hij over de hoeven die de abdij eertijds bezat:

“ Omstreeks het midden van de 13de eeuw bezat de abdij Affligem niet minder dan 53 hoeven, wat door geen enkele Zuidnederlandse abdij wordt overtroffen... In totaal zijn er wellicht een hondertal geweest, doch niet tegelijkertijd... De meeste grote hoeven lagen in Waals-Brabant... Van de 53 hoeven waren er 38 gelegen in dorpen, waar de abdij over het patronaat van de kerk en een groot tiendengebied beschikte. In de hoeven werden gewoonlijk, meestal in een apart daarvoor bestemde schuur, de tienden verzameld... Ook in de huidige gemeente had de abdij hoeven... In het Zegershof was in de 11de eeuw waarschijnlijk Zeger van Hekelgem gevestigd, wiens achterleen door graaf Hendrik III van Leuven aan de abdij werd geschonken. Circa 1458 bestond het leen uit 10 dagwand land, 75 roeden bos en 8 achterlenen of manschappen met een oppervlakte van 13 dagwand en 10 roeden. Toen hield Jan Daneels, broer van Gillis, dit goed in leen bij de abdij. Het leenhof had weinig betekenis. De burcht met de afhankelijkheden was in de 15de eeuw nog enkel cijnsplichtig aan de abdij.”

De religieuzen die de abdij Affligem tot 1400 bewoonden was het onderwerp van het onderstaande artikel van dom Wilfried, gepubliceerd in het jaarboek 1995:

“In de 11de eeuw was de recrutering dus buitengewoon gunstig. Dit bleef zo onder de eerste twee abten Fulgentius en Franco. De eerste zou volgens zijn opvolger meer dan 230 religieuzen onder zijn gezag gehad hebben. De gunstige trend bleef aanhouden, zij het ongetwijfeld met schommelingen, tot circa 1300, ofschoon in de 13de eeuw al een teruggang te bespeuren is... De acht afhankelijke priorijen en het twintigtal pachthoven die in de 12de eeuw van de abdij afhingen vereisten overigens een vrij aanzienlijk aantal religieuzen. De grootte van de kerk uit de 12de eeuw en de refter uit het begin van de 13de eeuw wijzen ook op een talrijke communiteit te Affligem. Tot in de eerste decennia van de 12de eeuw was Affligem trouwens het enige mannenklooster in Westbrabant... In de loop van de 13de eeuw verminderden de roepingen om in de 14de eeuw gehalveerd te worden. De opkomst van de nieuwe orden der Cisterciënzers en de Premonstratenzers in de 12de eeuw en de Franciscanen en Dominicanen in de 13de eeuw droeg er ongetwijfeld toe bij.”

Over abt Hendrik II, dertiende prelaat van Affligem publiceerde dom Wilfried in het jaarboek 1993 de onderstaande levensbeschrijving:

“Onder de veertig abten van Affligem muntte abt Hendrik II in menig opzicht uit. Hij kan als de laatste van de grote middeleeuwse abten beschouwd worden. De duur van zijn bestuur, 44 jaar, werd slechts geëvenaard door kardinaal 'd Alsace. Uit die periode zijn wel driehonderd charters, deels in kopie, bewaard gebleven... Hendrik was afkomstig uit de parochie Affligem, de enige abt uit de onmiddellijke omgeving... Hij wordt voor het eerst als abt vermeld in maart 1265. Hij voltooide het O.-L.-Vrouwkerkje dat zijn voorganger niet volledig kon afwerken en liet ondermeer het sierlijke torentje bouwen. Dit kerkje diende als kapel van de infirmerie waarmee het langs een gang in verbinding stond... Andere bouwactiviteiten zijn van hem niet gekend. Zijn voorgangers lieten hem overigens een volledige monumentale abdij na, met een indrukwekkende Romaanse kerk, voorzien van vijf torens... Voor het hoogaltaar liet hij wel een mooi retabel vervaardigen. In 1299 zat abt Hendrik II in Saint-Quentin-l'Isle een kapittel van benedictijnen voor. Toen telde Affligem 53 conversen, terwijl Sint-Pieter te Gent er slechts 20 had. Hij werd ook belast met de geestelijke leiding van het Dendermondse begijnhof en misschien ook van het Aalsterse. Abt Hendrik II stierf op 2 januari 1309 en werd wellicht in het O.-L.-Vrouwkerkje begraven”.

In het laatst gepubliceerde jaarboek, dat van 2003, geeft Frank Teirlinck een klein portret van dom Ambroos Verheul. Hij doet dat omdat het in 2002 zestig jaar geleden was dat dom Ambroos, monnik van Affligem, tot priester werd gewijd:

“Op 15 augustus trad hij binnen in de benedictijnenabdij Affligem. Hij werd er door abt Benedictus Van Schepdael begin september ingekleed en kreeg de naam Ambrosius... Abt Benedictus had veel vertrouwen in zijn jonge monnik en onderkende zijn schrandere geest. Hij stuurde hem naar de Leuvense universiteit om er verder theologie te studeren... Onder leiding van Mgr. L. Cerfaux behaalde dom Ambroos in 1946 zijn doctoraat in de theologie met een exegetisch proefschrift: ‘De charismatische opvatting van het apostolaat bij den heilige Paulus’. Dom Ambroos droomde ervan zijn exegetisch onderzoek voort te zetten in zijn abdij en dat vak aan zijn jonge medebroeders te kunnen doceren, maar de zaken namen een andere wending... Vanaf de jaren vijftig begon er heelwat te bewegen in de kerk en de belangstelling voor liturgie en de betekenis ervan werd meer en meer ingezien. Dom Ambroos begon een voortrekkersrol te spelen niet alleen in zijn eigen abdij maar ook in de Nederlandstalige monastieke regio en in de kerkgemeenschap van Vlaanderen en Nederland... In 1956 werd hij verzocht om de vooroorlogse liturgische weken te hernemen. Zo organiseerde dom Ambroos een eerste liturgisch congres in de norbertijnenabdij van Tongerlo... Het werd blijkbaar een heel vruchtbaar jaar want in 1956 zag het tijdschrift ‘Getuigenis’ het levenslicht met dom Ambroos als hoofdredacteur... Op 20 maart 1974, de vooravond van het feest van Sint-Benedictus, werd dom Ambroos tot abt van Keizersberg gezegend door kardinaal L.J. Suenens...”

Ook Teralfene, de kleinste van de drie deelgemeenten en de enige zonder beschermde gebouwen, is vertegenwoordigd met diverse artikels. In het jaarboek 1999 doet André Steijleman het relaas van 70 jaar Davidsfonds in Teralfene:

“Als er één gebeurtenis uit het jaar 1929 in het collectieve geheugen gegrift staat, dan is het wel de beurscrash in Wallstreet en de wereldwijde economische crisis die er het gevolg van was. Niet de ideale omstandigheden om met een Davidsfondsafdeling te starten in een dorp als Teralfene. En toch werd precies in dat rampjaar de Davidsfondsafdeling van Teralfene boven de doopvont gehouden! Rare jongens, die ‘zotten’ van Teralfene... Wat opvalt is de vliegende start die de afdeling genomen heeft. Van ogenschijnlijk niets groeide ze in twee jaar uit tot een volwaardige afdeling met 66 leden. Daar is maar één verklaring voor: de operatie was heel degelijk voorbereid... Het is nu niet meer na te gaan hoe groot de rol is geweest die E.H. Jozef Carlier, de nieuwe onderpastoor die in Teralfene aan de slag ging in 1925, heeft gespeeld. Maar uit getuigenissen van leden die hem hebben gekend, uit het feit dat wij zijn naam ook zien opdruken bij andere verenigingen die rond die tijd zijn gesticht en uit het forse bedrag dat de afdeling spendeerde aan een geschenk bij zijn benoeming tot pastoor, blijkt dat zijn aandeel zeker niet mag onderschat worden... Naast E.H. Carlier vonden we in het bestuur: Alfons Van Vaerenbergh, voorzitter, Benoit De Leeuw, ondervoorzitter, Jos Van Nieuwenhove, schrijver, Frans Suys, penningmeester, Judo Van Neyghen, Van Caeckenberghe en Jan Baeyens. De toenmalige pastoor, Charles-Louis Van Eeckhoudt werd erevoorzitter.”

De broederschap van de Heilige Drievuldigheid, die in Teralfene opgericht werd in 1704, is het onderwerp van een artikel van Wilbert De Leyn in het jaarboek 1988:

“Over de oprichting van de ‘allerheiligste broederschap van de Heilige Drievuldigheid tot vrijkoop der slaven’ vonden wij in het parochie-archief van Teralfene een Latijnse akte gedateerd op 31 oktober 1704... Het oudst bewaard gebleven reglement dateert van 1753; de tekst is ondertekend door Judocus Van Overstraten, toenmalig pastoor van Teralfene... In dat reglement staat vermeld dat er 17 broeders waren ingeschreven... Ook personen van andere dorpen waren ingeschreven, en kloosterlingen van Affligem en Muilem... Of de broederschap van Teralfene ooit christenslaven heeft vrijgekocht of daartoe geldelijk heeft bijgedragen, is ons niet bekend. In elk geval is dat niet denkbeeldig gezien de oprichting teruggaat tot een tijd waarin dit mogelijk was... De broederschap van de Heilige Drievuldigheid was in het Land van Aalst in de 17de en de 18de eeuw sterk verspreid; zij bestond er in 15 parochies waaronder Teralfene... Tot slot mogen wij de huidige werking van de broederschap niet vergeten. Op de tweede zondag van de maand gaat er na de parochiemis, de sacramentsprocessie rond in de kerk. De broederschap van de Heilige Drievuldigheid doet dit samen met de broederschap van de Heilige Rozenkrans.”

In 1994 publiceerde E.H. Pieter Michiels een korte studie over Alfons Van den Broeck, een merkwaardige telg uit Teralfene, die toen bezig was met de uitgave van de bewerkte parochieregisters van de drie deelgemeenten:

“Laat mij hem gemakshalve op zijn Teralfens Fong noemen. Fong was vooreerst een wiskundeknobbel. Dat bleek al vanaf het lager onderwijs op de gemeenteschool, vooral bij meester De Reuse, den bovenmeester... Niet te verwonderen dat zo'n kei in wiskunde naar de universiteit van Leuven ging. Daar volgde hij hogere wiskunde. De voorziene vier jaren deed hij op drie jaar. Hij gaf les aan het Sint-Jan Berchmanscollege van Antwerpen. Het was evenmin te verwonderen dat hij inspecteur wiskunde werd voor heel het bisdom... Van zijn voorouders erfde hij een benijdenswaardige spreekvaardigheid. De woorden en zinnen vloeien zo uit zijn mond. In Teralfene zegt men 'gelijk uit een kenne'. Dit leidt ons tot zijn talenknobbel. Hij kende zelfs Kroatisch, een moeilijke taal, die hij leerde vanaf casetten afgespeeld in zijn auto... Hij interesseerde zich voor het soort Vlaams dat gesproken wordt in Frans Vlaanderen, en hij reed menigmaal naar die streek om te luisteren naar het volk en zijn taal... Fong heeft belangrijk werk gedaan voor de heemkundige kring. Van zijn hand en voornamelijk van zijn computer zijn de lijvige werken, dopen, huwelijken en overlijdens 1600-1832.”

In het jaarboek 1988 schreef William Cobbaert over het geslacht Cobbaert uit Teralfene:

“Wat betekent de naam 'Cobbaert'? Deze naam, volgens Dr. Germ. Fil. F. De Brabandere, zou teruggaan naar de Germaanse voornaam Kodbrecht. Een andere vorm hiervan was Cuthbert, een naam die gedragen werd door een Engelse heilige (+687)... Hier wordt de familie behandeld die zich in het begin van de 17de eeuw in Teralfene vestigde, maar na twee eeuwen volledig verdween. De stamvader was Joos, wonende te Outer (Oultre) tijdens de tweede helft van de 15de eeuw. Zijn kinderen waren Wouter, Joannes en Lauwereys... Hoe het kwam dat beide zonen van Wouter zich in Denderleeuw kwamen vestigen weet ik niet. Op het einde van juli 1576 rukten de Spaanse troepen naar Ninove op. De bevolking van onze streken was overgeleverd aan de tucheloosheid en het plunderen van vijand en vriend. Misschien is daar ergens de oorzaak te vinden... De kinderen van Adriaan waren Judoca en Robertus. Die trouwde in Teralfene op 5 mei 1629 met Anna Mertens uit Teralfene. Robertus werd samen met elf andere personen, allen afkomstig uit Teralfene en Liedekerke, ervan beschuldigd sinds verscheidene jaren hout te gaan hakken in de bossen van de abdij van Affligem, gelegen te Sint-Katherina Lombeek. De aanmaningen en processen van de boswachters en de officieren sloegen zij in de wind. Wanneer de officieren op 15 maart 1635 hun opgelopen veroordelingen wilden uitvoeren, werden zij door de veroordeelden, onder leiding van Gillis Maaarten, afgeranseld en moesten vluchten. Op 24 juni 1636 trok Gillis met enkele medeplichtigen, waaronder Robertus, naar Essene waar ze opnieuw officieren aanvielen. Gillis Maarten werd veroordeeld op het schavot voor het Gravenkasteel.”

In het jaarboek 1989-90 staat een artikel dat Jules Van de Weeën in 1946 maakte, het zijn de bespiegelingen van de auteur over Teralfene:

“In de middeleeuwen was Teralfene één der zeventien “edel propre dorpen” die het persoonlijk domein der graven van Aalst uitmaakten. Bij de dood van Dirk van Aalst verstorven die op de graaf van Vlaanderen (1165), en sindsdien zijn die dorpen in de geschiedenis gekend onder de naam “ ‘s graven propre”. Het was ook de zetel van een heerlijkheid, waar de ridders van Ter Elst verblijf hielden op een burg en leenhof, waarvan o.m. het kasteel en riddergoed van Esschene afhing (13de en 14de eeuw). Een der grootste abten van Affligem, Joannes t' Serjacobs (overleden 1429) die zichzelf Alphius of 'van Alfene' noemde, raadsman en zowat eerste minister van hertog Jan IV van Brabant en een der stichters van de Leuvense universiteit, was de zoon van een Teralfens edelman. En pastoor Peter de Vleeschoudere (1641-1679) vond er in een lemen kluis de inspiratie om de hondervijftig psalmen van de heilige koning David te commenteren in zoetvloeiende Dietse rijmen... Doch de aanleg van de spoorlijn Brussel-Aalst in 1854 met haar nabije stations Liedekerke en Denderleeuw, het ontstaan van enkele nijverheden in deze laatste gemeente... hebben het dorp uit zijn feodale afzondering gehaald en het geleidelijk ingeschakeld in het ritme van de nieuwe tijd.”

Lid worden van Belledaal

Als u wat bent gaan voelen voor wat Belledaal doet, of als u zelf wil meewerken eraan, dan kunt u dat best uitdrukken door lid te worden. Voor amper 10 euro per jaar krijgt u dan de lidkaart met fotomotief van een pareltje uit onze gemeente, zesmaal per jaar Info-Belledaal en het jaarboek van zo'n 120 blz., waarin aspecten van de geschiedenis van Essene, Hekelgem, Teralfene en de abdij Affligem uitgebreid

aan bod komen. Het secretariaat kan u nog meer inlichtingen geven, en staat na afspraak ter beschikking voor info en documentatie: Aarhulst 53, 1790 Affligem, tel: 053 6643748.

Activiteiten in de komende maanden waarop wij u uitnodigen

Opendeur in abdij Affligem

Op maandag 9 juni as. kan de abdij Affligem uitsluitend onder begeleiding en met uitleg van enkele monniken en de gidsen van Belledaal bezocht worden. Er worden rondleidingen gedaan tussen 14 uur en 17 uur die ongeveer één uur duren. Per groep kunnen circa 50 personen deelnemen. Het vertrek is aan de ingang van de abdij en na het bisschoppenhuis neemt men een kijkje in een aantal gemeenschappelijke ruimtes op het gelijkvloers. U bent daar hartelijk welkom.

Open Monumentendag Vlaanderen

Op zaterdag 13 en zondag 14 september as. is het weer "Open Monumentendag Vlaanderen". Het thema dit jaar is "Grondstof, stof tot nadenken – Steen". Voor de zesde keer op rij is Belledaal de plaatselijke organisator. Uit het thema "Steen" kozen wij de Affligemse steen, de zandsteen die gedurende eeuwen gebruikt werd voor kerken, stadhuizen, belforten en woningen. Nu nog laten de vroegere steengroeven hun sporen na in het landschap van de gemeente en het ommeland. Die poelen kunnen onder begeleiding van onze gidsen bezocht worden op de OMD. Wie deelneemt komt naar het Cultureel Centrum van de abdij Affligem op 13 september 2003, tussen 14 en 16 uur. In ons lokaal in het cultureel centrum kunt u kennismaken met het archief en de behuizing ervan, en met een tentoonstelling over zandsteen. Ook daar verwachten wij u.

De OMD-Vlaanderen wordt door Belledaal georganiseerd in samenwerking met het gemeentebestuur van Affligem.

Heemkundige Kring Belledaal